

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

УДК 336.77.01

РЕФІНАНСУВАННЯ – ОПЕРАЦІЇ З НАДАННЯ БАНКАМ КРЕДИТІВ У ВСТАНОВЛЕНОМУ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ ПОРЯДКУ[©]

В.І. ЯНЧУК,
кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри фінансів та кредиту,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

Л.В. БАРДА,
студентка Економічного факультету,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

У статті розглянуто методикау рефінансування комерційних банків у центральному банку. Зроблено моніторинг процентних ставок рефінансування банків Національним банком України за 24 роки, здійснено їх аналіз. Порівняно міжбанківські ставки овернайт і процентні ставки НБУ в динаміці. Вивчено основні проблеми для банківської системи в умовах мікро- та макро- кризових явищ в економіці України.

На основі проведених досліджень окреслено основні напрями удосконалення інструментів та механізмів регулювання ліквідності банківської системи, посилення ролі економічних нормативів ліквідності банківської системи, рекомендовано вводити в практику використання внутрішньоденних кредитів, особливо в сучасних умовах у зв'язку із збільшенням маси платежів та сум, необхідних для їх регулювання.

Ключові слова: рефінансування, Національний банк, комерційний банк, кредит, облікова ставка, стабілізаційний кредит, овернайт, процентна ставка, депозит.

Табл. 2. Рис. 1. Літ. 14.

Постановка проблеми. Для комерційних банків рефінансування в центральному банку - це останній спосіб (остання надія) регулювання їхньої ліквідності, і центральний банк виступає для них у ролі кредитора останньої інстанції. Для центральних банків рефінансування комерційних банків — це, по-перше, канал безготівкової емісії, а по-друге, - спосіб запобігання банківській паніці. Під забезпечення кредиту рефінансування приймаються державні цінні папери (усіх випусків), строк погашення яких настає не раніше, ніж через 10 днів

[©] В.І. ЯНЧУК, Л.В. БАРДА, 2016

після строку погашення кредиту, та за умови, що вони перебувають у власності банку — клієнта депозитарію державних цінних паперів Національного банку (або депонента клієнта депозитарію) і не обтяжені будь-якими іншими зобов'язаннями, та іншими борговими зобов'язаннями держави України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема регулювання діяльності комерційних банків через механізм рефінансування, особливо в умовах нестабільної грошової політики, складної макроекономічної ситуації та впливу світової фінансової кризи постійно перебуває в центрі уваги вітчизняних вчених-економістів та фінансистів. Дана проблема вирізняється багатогранністю складових її аспектів та багаторівневим характером. Значний внесок у вивчення і вирішення даного питання внесли наступні науковці: С. Гагарин [2], О. Заруцька [10], Г. Коробова [3], О. Лакшина [4], О. Марценюк-Розарьєнова [5], Л. Примостка [6], О. Руда [7, 8], Ю. Русанов [9], В. Севрук [11], В. Стельмах [1]. Проте, наукові розробки зазначених та інших авторів не дають змоги у повній мірі вирішити дані проблеми і вимагають подальшого вивчення, аналізу та постійного моніторингу.

Формування цілей статті. Метою статті є узагальнення методологічних підходів щодо формування політики рефінансування Національним банком України комерційних банків, вивчення механізмів, які дозволили б комерційним банкам разом із Національним банком України більш ефективно адаптуватися до будь-яких змін економічної кон'юнктури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Політика рефінансування - це один із поширених інструментів грошово-кредитної політики, який використовується центральними банками різних країн. Вони звертаються до центрального банку у разі вичерпання можливостей поповнити свої резерви з інших джерел. Рефінансування можна розглядати як процес відновлення ресурсів комерційних банків, які були вкладені в позички, боргові цінні папери та інші активи.

Національний банк приймає під забезпечення кредиту враховані банком векселі, строк пред'явлення яких до платежу настає не раніше, ніж через 30 днів після строку погашення кредиту.

Територіальні управління НБУ мають перевіряти правильність визначення банками справедливої вартості та корисності цінних паперів, які надані під забезпечення кредитів Національного банку. Розглянемо процентні ставки рефінансування банків в період від 1992-2016 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Процентні ставки рефінансування банків Національним банком України

Період, роки	Облікова ставка НБУ ¹	Середньозважена ставка за всіма інструментами	% ставка річних						
			у тому числі						
			кредити за тендером ²	кредити овернайт ³	операції репо	кредити, надані для підтримання довгострокової ліквідності банків	стабілізаційні кредити	операції своп	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1992	80,0	...	-	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 1.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1993	240,0	68,50	–	–	–	–	–	–
1994	252,0	124,90	264,00	–	–	–	–	–
1995	110,0	82,10	83,00	110,00	–	–	–	–
1996	40,0	51,80	52,60	64,40	–	–	–	–
1997	35,0	25,20	21,70	31,40	21,80	–	–	–
1998	60,0	52,70	–	54,40	54,10	–	–	–
1999	45,0	44,00	–	61,10	59,70	–	–	–
2000	27,0	29,60	–	30,90	28,00	–	–	–
2001	12,5	20,20	16,50	20,40	22,00	–	–	–
2002	7,0	9,20	9,20	10,70	11,70	8,00	–	–
2003	7,0	8,00	8,30	8,00	8,00	7,00	–	–
2004	9,0	16,10	13,00	17,10	13,50	7,00	14,90	–
2005	9,5	14,70	12,90	14,90	12,00	–	15,00	–
2006	8,5	11,50	10,40	12,10	10,70	9,50	–	–
2007	8,4	10,10	10,00	11,10	–	–	–	–
2008	12,0	15,30	16,60	16,00	13,80	–	–	–
2009	10,3	16,70	20,60	18,10	21,60	–	–	–
2010	7,8	11,62	11,12	11,27	9,36	–	–	–
2011	7,8	12,39	12,52	9,40	12,63	0,00	0,00	–
2012	7,6	8,13	7,69	8,76	7,89	–	9,50	–
2013	6,5	7,15	6,76	7,63	6,93	–	8,90	–
2014	14,0	15,57	15,77	15,47	8,10	–	–	–
2015	22,0	25,22	24,70	25,21	24,03	–	–	–
2016 (план)	-	-	-	-	-	-	-	-

Джерело: www.bank.gov.ua/files/Inter_r_ref.xls

Національний банк України очікує у 2016 році отримати 12.8 млрд. грн. від реалізації застав, наданих під кредити рефінансування. "Усього в 2016 році НБУ очікує на погашення заборгованості за рахунок застави по кредитах рефінансування на 12.8 млрд. грн. Із них 7,1 млрд. грн. планується отримати від майнових прав за кредитами, у тому числі близько 4,4 млрд. грн – надходжень від очікуваних і вже накопичених погашень за портфелем "Дельта Банк". Ще 4,0 млрд. грн Національний банк планує отримати від продажу цінних паперів, і 1,7 млрд. грн – від реалізації нерухомості" [14].

Крім того, Національний банк України покладає великі сподівання на початок роботи Консолідованого офісу у Фонді гарантування вкладів фізичних осіб, який візьме на себе функції управління і реалізації активів неплатоспроможних банків, заснований з метою захисту прав та законних інтересів вкладників банків і виконує спеціальні функції у сфері гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку.

Основним завданням Фонду гарантування є забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку [12].

Зокрема діяльність Фонду передбачає:

- скорочення строків для затвердження виконавчою дирекцією Фонду гарантування плану врегулювання до 30 днів з дня початку процедури виведення банку з ринку;

- скорочення строків тимчасової адміністрації з 3 місяців до 1 місяця з можливістю її продовження на 1 місяць виключно з метою реалізації плану врегулювання, який передбачає інший спосіб виведення банку з ринку, окрім ліквідації банку;

- прискорену ліквідацію неплатоспроможного банку, у разі його відповідності критеріям, встановленим нормативно-правовими актами Фонду гарантування.

Крім того, Закон передбачає концентрацію всіх процедур з продажу активів банків, що ліквідуються на рівні Фонду гарантування. З цією метою буде створений та почне функціонувати "консолідований офіс" з реалізації такого майна.

На третьому етапі (з 1 липня 2016 року) передбачено скорочення строків початку виплат відшкодування коштів всім без виключення вкладникам за рахунок коштів Фонду гарантування до 20 робочих днів з дня початку процедури виведення неплатоспроможних банків з ринку, тобто, не чекаючи прийняття Національним банком України рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідації банку.

Законом також передбачено з 1 січня 2017 року розширення суб'єктного складу, на який поширюватимуться гарантії Фонду гарантування, а саме - гарантії поширяться і на фізичних осіб – підприємців [13].

Овернайт (overnight) – один із різновидів кредиту, як правило, міжбанківського та кредиту рефінансування центрального банку. Кредит надається на найкоротший термін – до наступного робочого дня. Найчастіше кредит банки використовують для підтримки своєї ліквідності з метою виконання економічних нормативів Національного банку. Кредити у рамках рефінансування банкам може надавати Національний банк України за оголошеною процентною ставкою на основі постійно діючої лінії рефінансування. Метою таких кредитів є згладжування тимчасових коливань ліквідності банків і оперативне регулювання грошово-кредитного ринку. Процентна ставка за кредитами визначається Національним банком України на основі облікової ставки з урахуванням поточної ситуації на грошово-кредитному ринку, аналізу процентних ставок на міжбанківському ринку та можливостей пропозиції щодо випуску центральним банком в обіг коштів. Розмір процентної ставки за кредитом є фіксованим та диференціюється залежно від забезпечення кредиту [14].

За кредитами Національний банк України встановлює дві ставки:

- а) для кредитів під забезпечення;
- б) кредитів без забезпечення (бланковий).

Процентна ставка за кредитом без забезпечення є найвищою процентною ставкою Національного банку України.

Процентна ставка є одним з основних монетарних інструментів центрального банку, за допомогою якого здійснюється вплив на вартість грошей. Процентна ставка за основними операціями центрального банку з надання або вилучення грошей називається - ключовою ставкою монетарної політики.

Ключова ставка, за якою Національний банк України проводить операції з банками, називається обліковою ставкою. Від цієї ставки прямо чи опосередковано залежать відсоткові ставки за всіма інструментами регулювання ліквідності.

Змінюючи облікову ставку, Національний банк впливає на відсоткові ставки міжбанківського кредитного ринку. З цією метою основні операції з регулювання ліквідності здійснюються за обліковою ставкою, а враховуючи облікову ставку встановлюються межі ставок овернайт за постійно діючими інструментами регулювання ліквідності. Міжбанківські відсоткові ставки мають утримуватися в зазначених межах (рис. 1).

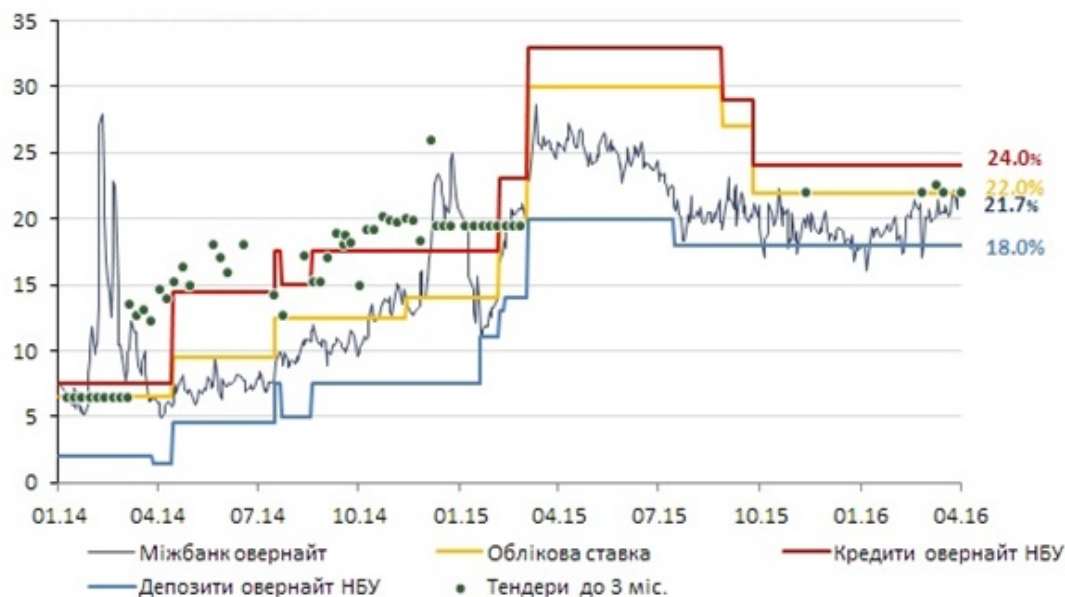

Рис. 1. Міжбанківські ставки овернайт і процентні ставки НБУ, % річних, станом на 01.04.2016 р.

Джерело: Офіційне інтернет-представництво "Національний банк" система кредоінфо НБУ // <http://www.bank.gov.ua/control/uk/interbankrates/list?month=4&year=2016>

Правління Національного банку України 12 лютого 2015 року прийняло постанову № 104 "Про деякі питання регулювання грошово-кредитного ринку" (далі – постанова №104), якою передбачено, що банк може звертатися до Національного банку України за:

- кредитом овернайт під забезпечення державними облігаціями України або депозитними сертифікатами Національного банку України в розмірі не більше 100% від суми визначеного згідно з установленими нормативами обсягу обов'язкових резервів за попередній період утримання;

- кредитом овернайт бланковим у розмірі не більше 25% від суми визначеного згідно з установленими нормативами обсягу обов'язкових резервів за попередній період утримання.

Зазначені зміни сприятимуть підвищенню дієвості процентної політики Національного банку, зокрема збільшенню ефективності дії коридору відсоткових ставок овернайт.

Діючий до 16 лютого 2015 року порядок надання банкам кредитів овернайт передбачав, що банк може звертатися до Національного банку України за кредитом овернайт під забезпечення державними облігаціями України або депозитними

сертифікатами Національного банку України в розмірі не більше 70 % від суми визначеного та сформованого банком згідно з установленими нормативами обсягу обов'язкових резервів на своєму кореспондентському рахунку в Національному банку України за попередній звітний період резервування; кредитом овернайт бланковим у розмірі не більше 25 % від суми визначеного та сформованого банком згідно з установленими нормативами обсягу обов'язкових резервів на своєму кореспондентському рахунку в Національному банку України за попередній звітний період резервування.

Операції РЕПО (repurchase agreement) – операції, що здійснюються між Національним банком України та банками з державними облігаціями України та банківськими металами можуть здійснюватися лише з тими державними облігаціями, строк погашення яких не припадає на строк проведення операції.

Національний банк України здійснює шляхом безпосередньої домовленості з банком щодо купівлі/продажу державних облігацій України та проведення тендера заявок банків щодо участі з державними облігаціями України. За умови проведення, що здійснюється шляхом безпосередньої домовленості з банком, Національний банк вибирає тих учасників, які пропонують найвищий процентний дохід. У разі проведення тендера щодо участі задовольняються заявки банків, що є найсприятливішими за обсягами операцій або ціновими параметрами.

Національний банк України може проводити з банками операції двох видів:

1. Прямого репо – кредитна операція, що ґрунтується на двосторонньому договорі про купівлю Національним банком державних облігацій України з портфеля банку або банківських металів (перша частина договору репо) з подальшим зобов'язанням банку викупити державні облігації України або банківські метали (друга частина договору репо) за обумовленою ціною на обумовлену дату. Зобов'язання щодо виконання другої частини договору репо у сторін договору виникає тільки за умови повного виконання ними зобов'язань за першою частиною договору. Національний банк може проводити операції прямого репо з державними облігаціями України шляхом проведення тендера заявок банків щодо участі в операціях прямого репо або шляхом безпосередньої домовленості з банком, а операції прямого репо з банківськими металами – тільки шляхом безпосередньої домовленості з банком і за ініціативою банку та за умови, що банківські метали банку перебувають на відповідальному зберіганні в Національному банку України.

2. Зворотного репо – депозитна операція, що ґрунтується на двосторонньому договорі про продаж Національним банком зі свого портфеля державних облігацій України з одночасним зобов'язанням зворотного їх викупу у банків за обумовленою в договорі ціною та на обумовлену дату. Національний банк може проводити операції зворотного репо з державними облігаціями України шляхом безпосередньої домовленості з банками.

Національний банк України може здійснювати тільки операції строкового репо (строк операції чітко визначений), але не більше, ніж на 90 календарних днів.

За операцією прямого репо ціною купівлі Національним банком державних облігацій є їх справедлива вартість, але не вища, ніж номінальна вартість цих цінних паперів, а ціною купівлі банківських металів є ціна банківських металів, перерахована за офіційним курсом банківських металів на день укладення договору прямого репо.

Ціна зворотного продажу Національним банком України державних облігацій або банківських металів залежить від ціни, визначеної в першій частині операції репо та строку цієї операції, а також від дохідності за державними облігаціями, облікової ставки Національного банку, процентних ставок за кредитами та депозитами на міжбанківському ринку, середньозваженої процентної ставки за кредитами рефінансування під забезпечення державними облігаціями, які діяли у відповідному періоді.

При проведенні операції зворотного репо для визначення ціни продажу (купівлі) державних облігацій Національний банк орієнтується на процентні ставки за власними борговими зобов'язаннями, процентні ставки за депозитами на міжбанківському ринку та дохідність за державними облігаціями України. Процентний дохід (витрати) обумовлений та є фіксованим на час проведення.

Операції РЕПО дозволяють центральному банку справляти короткостроковий вплив на кон'юнктуру ринку з подальшим нівелюванням цього впливу через певний проміжок часу. У світовій практиці угоди РЕПО укладаються, як правило, на позабіржовому ринку, на короткий проміжок часу і на великі суми, тобто це операції оптового грошового ринку. Окремі параметри операцій РЕПО є стандартизованими.

Національний банк України здійснює на відкритому ринку як звичайні операції з цінними паперами, так і операції РЕПО. Згідно з положенням, затвердженим НБУ, операції РЕПО поділяються на три види залежно від терміну дії і порядку визначення процентної ставки:

- нічне РЕПО;
- відкрите РЕПО;
- строкове РЕПО.

Нічне РЕПО (термін дії один день, процентна ставка є фіксованою на весь термін проведення операції);

Відкрите РЕПО (термін операції в угоді не визначається, кожна із сторін угоди може вимагати виконання операції РЕПО в будь-який час, але з обов'язковим повідомленням про завершення цієї угоди. Процентна ставка не є фіксованою і перераховується кожного разу);

Строкове РЕПО (термін операції чітко визначений, процента ставка є постійною протягом усієї операції РЕПО). Між учасниками операції РЕПО укладається договір, в якому передбачаються:

- термін;
- сума;
- ціна державних цінних паперів "прямого РЕПО" та "зворотнього РЕПО", перелік цінних паперів, які беруть участь в операції РЕПО;
- зобов'язання продати державні ЦП із зворотнім викупом, яке має користуватися із зобов'язанням викупати ці державні цінні папери із зворотнім продажем, порядок встановлення маржі або процентного доходу.

Обов'язковою умовою укладання угоди РЕПО з метою мінімізації кредитного ризику є те, що державні цінні папери, куплені з використанням операції РЕПО, мають перераховуватися через депозитарій на рахунок покупця із зміною права власності.

Після підписання договору на здійснення операції РЕПО банк-продавець надає на дату купівлі та на дату зворотної купівлі ДЕПО – повідомлення до депозитного НБУ про зміну права власності на державні цінні папери. Для забезпечення зобов'язань про зворотній викуп державних цінних паперів НБУ-покупець у першій частині операції РЕПО – отримує гарантійний внесок, з урахуванням ринкової оцінки державних цінних паперів, які є об'єктом операцій РЕПО. Цей внесок є захистом від потенційних збитків у разі різких коливань цін на державні цінні папери. Сума гарантійного внеску залежить від терміну укладеної угоди за операцією РЕПО, типу державних цінних паперів, які є предметом угоди, та суми очікуваного доходу за цими цінними паперами.

Політика відкритого ринку широко застосовується в регулятивній діяльності центральних банків. Це найбільш дієвий і гнучкий інструмент грошово-кредитної політики.

Україна зараз переживає гостру внутрішню – політичну та фінансово-економічну кризу, яка в значній мірі порушила функціонування кредитної системи і стала причиною банківської кризи. Анексія Криму та військові дії на Сході країни, падіння виробництва, втеча капіталів, скорочення робочих мість, інфляція, девальвація національної валюти – це далеко не повний перелік негативу, з чим сьогодні стикнулася економіка. Банки втратили свої активи в Криму та в зоні АТО: мережі відділень з усією технікою і сховищами, каси, банкомати. Ще однією проблемою стало неповернення кредитів позичальниками проблемних областей.

Ступінь участі Національного банку України в попередженні криз банківської системи багато в чому залежить від існуючої системи рефінансування комерційних банків, а саме від вирішення такого технічного питання, як надання надкоротких кредитів, які є необхідними для завершення міжбанківських розрахунків і платежів.

В умовах складної макроекономічної ситуації та впливу світової фінансової кризи грошово-кредитна політика в 2015 р. була спрямована на виконання основної функції Національного банку України — забезпечення стабільності національної грошової одиниці. З початку 2015 р. Національний банк України в контексті здійснення антиінфляційних заходів продовжував проводити процентну політику, спрямовану на підвищення вартості національної валюти.

Чому ж виникла така нагальна потреба у рефінансуванні? Насамперед тому, що значна кількість банківських установ втратила ліквідність. Значна провина у скочуванні фінансових установ України до банкрутства лежить на них самих, а світова фінансова криза причетна до цього лише опосередковано.

З 1 вересня 2014 року до 1 вересня 2015 року приріст депозитів в українських банках становив 104 мільярди гривень, тоді як кредити зросли вдвічі до 203 мільярдів гривень. Через брак дешевих ресурсів на внутрішньому ринку банки скористалися значними зовнішніми позиками для покриття цієї різниці.

За станом на початок жовтня банківська система мала досить значний запас ліквідності — обсяги ліквідних коштів банків удвічі перевищували їх потреби, пов'язані з поточною діяльністю (табл. 2).

Таблиця 2

Виконання банками України нормативів ліквідності в 2012-2016 роках

№ нормативу	Норматив	Станом на:				
		01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015	01.10. 2016
Н4	Норматив миттєвої ліквідності (не менше 20 %)	661,24	661,56	556,73	553,6	54,06
Н5	Норматив поточної ліквідності (не менше 40 %)	774,34	773,87	770,19	775,31	79,34
Н6	Норматив короткострокової ліквідності (не менше 20 %)	444,55	440,17	337,83	339,93	37,58

Джерело: www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123671

Як видно з даних таблиці 2, в 2012-2016 роках банки України в цілому постійно виконували нормативи ліквідності, а за деякими нормативами, наприклад Н6 фактичне значення перевищувало нормативне в 2 рази, а по Н4 — в 3 рази.

Звичайно, про хеджування ризиків більшість банкірів не потурбувались. І якщо зовнішні запозичення були середньостроковими, на два-три роки, а внутрішні переважно короткостроковими — до року, то кредити в основному видавалися середньо- і довгострокові.

Так, тільки іпотечних позик було видано на 80,1 мільярда гривень. Отже, неправильна політика банківського менеджменту за відсутності належного контролю з боку НБУ заклала підвалини сучасної кризи.

Серйозною проблемою для банківської системи може стати спрямування кредитів рефінансування НБУ не за призначенням. Йдеться про можливість використання банками отриманих коштів з метою валютних спекуляцій на міжбанківському валютному ринку, а також для виведення валюти за кордон. Очевидно в даному разі потрібно посилити індивідуальний контроль з боку НБУ за роботою керівних органів тих банків, котрі отримали відповідні кредити. Цього можна добитися шляхом призначення спеціального представника НБУ, який би виконував наглядові функції за цільовим використанням коштів. За таких умов може бути розглянуто можливість надання в окремих випадках кредитів рефінансування без застави як більш оперативний інструмент політики рефінансування.

Тому на сучасному етапі виникає гостра необхідність запровадження механізмів, які дозволили б комерційним банкам разом з Національним банком України більш ефективно адаптуватися до будь-яких змін економічної кон'юнктури.

Висновки. Отже, перше, що необхідно зробити - це удосконалення інструментів рефінансування комерційних банків.

На основі проведеного дослідження розглянемо основні напрямки удосконалення інструментів та механізмів регулювання ліквідності банківської системи:

- посилення ролі економічних нормативів ліквідності і розгляд питання щодо встановлення нормативу довгострокової ліквідності.
- обмеження застосування Національним банком України протягом одного дня кредитних і депозитних операцій та перехід до застосування в кінці дня чистих операцій — кредитних або мобілізаційних залежно від стану ліквідності (за

виключенням незначного обсягу операцій овернайт). Така практика відповідає світовій і стимулює розвиток міжбанківського ринку у його здатності перерозподіляти грошові кошти, зменшить очікування банків на посередництво Національного банку України та стимулюватиме проведення більш зваженої кредитної політики окремими банками;

- спрощення процентного інструментарію грошово-кредитної політики шляхом скорочення кількості ставок за кредитами овернайт через відміну бланкових кредитів овернайт, що сприятиме чіткому формуванню орієнтирів щодо максимальної вартості кредитних ресурсів овернайт на ринку;

- проведення основного обсягу операцій на регулярній основі залежно від ситуації на грошово-кредитному ринку депозитних або кредитних операцій із 7 або 14-денною строковістю. Застосування такого підходу дозволить підвищити прозорість та прогнозованість операцій центрального банку, встановити ключову ставку-орієнтир для суб'єктів грошово-кредитного ринку;

- спрощення та стандартизація депозитного інструментарію регулювання ліквідності шляхом зменшення кількості депозитних інструментів у розрізі строків їх використання. Адже, як свідчить зарубіжний досвід, численні та нестандартизовані інструменти та процентні ставки центрального банку, а також різноманітна строковість операцій можуть зробити процентну політику недостатньо передбачуваною, що негативно позначиться на динаміці змін (волатильності) вартості ресурсів на ринку.

- для забезпечення безперебійності функціонування платіжної системи та для підтримання ліквідності банків необхідно вводити у практичну дію використання внутрішньоденних кредитів. Введення даних кредитів є необхідним в умовах сучасності у зв'язку із збільшенням маси платежів та сум, необхідних для їх регулювання. Отже, ціллю внутрішньоденних кредитів буде забезпечення безперебійного функціонування платіжної системи. Дані кредити надаватимуться протягом операційного дня. Основою для їх видачі будуть невиконані платіжні документи, які пред'явлені комерційному банку протягом операційного дня. Надання внутрішньоденних кредитів – це проведення розрахунковим підрозділом Національного банку України протягом операційного дня платежів банку понад кошти, які є на його кореспондентському рахунку. Таким чином, виникатиме дебетове сальдо, яке не повинно перевищувати встановлений ліміт рефінансування по даних кредитах. Встановлення лімітів по даному виду кредитів, на нашу думку, є необхідним, щоб не допустити таким чином надмірний та спекулятивний ріст даних кредитів. Перевагами даного виду кредитів будуть простота та зручність їх отримання, а також можливості максимального прискорення проведення розрахунків при одночасному зниженні залишків на кореспондентських рахунках комерційних банків та направленні вивільнених коштів в активи, що приносять дохід. Наданий внутрішньоденний кредит повинен бути погашений за рахунок надходження коштів на кореспондентський рахунок банку до кінця операційного дня. В разі, якщо даний кредит не буде погашений, то його необхідно буде переоформити в кредит овернайт. Надання комерційним банкам внутрішньоденних кредитів дозволить прискорити процес оперативного поповнення кореспондентського рахунку, що дозволить підтримувати платоспроможність банку і тим самим уникнути ланцюжка неплатежів в системі розрахунків. Дані кредити повинні надаватись під забезпечення та за певну плату.

- варто активізувати політику рефінансування під заставу корпоративних цінних паперів та кредитних зобов'язань підприємств. Що не тільки сприятиме розвитку інструментів рефінансування, а й активізує функціонування фондового ринку в Україні, що є немаловажним на сучасному етапі. Використовуючи запропоновані види забезпечення кредитів рефінансування, центральний банк повинен оцінювати емітентів даних цінних паперів, тобто тісніше співпрацювати з реальним сектором економіки.

А в комплексі з моніторингом підприємств це створює основу для оцінки тенденцій розвитку економіки в цілому, а також прогнозування макроекономічних показників та підвищення ефективності грошово-кредитної політики.

Зазначені заходи у сукупності із заходами, спрямованими на розв'язання проблем, що потребують проведення окремого дослідження, таких як узгодження фіскальної та монетарної політики, стимулювання розвитку фінансового ринку, насамперед ринку державних цінних паперів, посилення реальної операційної незалежності Національного банку України дозволять в перспективі підвищити ефективність регулювання грошово-кредитного ринку з метою досягнення цінової стабільності як пріоритетної (у середньостроковій перспективі) цілі Національного банку України.

Список використаних джерел

1. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб // Закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 50, ст.564) /{Із змінами, внесеними згідно із Законами № 5411-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 42, ст.587 № 245-VII від 16.05.2013, ВВР, 2014, № 12, ст.178 № 1197-VII від 10.04.2014, ВВР, 2014, № 24, ст.883 № 1586-VII від 04.07.2014, ВВР, 2014, № 33, ст.1162 № 78-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 6, ст.41 № 218-VIII від 02.03.2015, ВВР, 2015, № 17, ст.122 № 629-VIII від 16.07.2015, ВВР, 2015, № 43, ст.386 № 835-VIII від 26.11.2015, ВВР, 2016, № 2, ст.17} // чинний, поточна редакція – Редакція від 01.01.2016, підстава 629-19, 835-19 // Остання редакція відбудеться 01.07.2016, підстава 629-19) (Режим доступу) <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.

2. Про затвердження Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України // Постанова Національного банку України від 30.04.2009 р. № 259. (Режим доступу) http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123485, <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0410-09>.

3. Грошово-кредитна політика в Україні / В.С. Стельмах, А.О. Єпіфанов, Н.І. Гребеник, В.І. Міщенко. – 2-ге вид. - К.: т-во "Знання", КОО, 2011. – 421 с.

4. Гагарин С.В. Межбанковский кредит: дилинговые операции на рынке "коротких денег"/ С.В. Гагарин, Ю.Б. Никольский, Г.А. Шамаев. – М.: "Принтлайн", 2011. – 208 с.

5. Коробова Г.Г. Банковское дело / Г.Г. Коробова. – М.: Юрист, 2009. – 751 с.

6. Лакшина О.А. Центральный банк и межбанковский кредитный рынок / О.А. Лакшина// Деньги и кредит. – 2007. – № 4. – С. 40-48.

7. Марценюк-Розарьонова О.В., Мандро О. НБУ : його структура та функції в умовах економічної кризи // Науково – популярний журнал «Вісник науковця». - Миколаїв. – 2011р. - № 3. – С. 100-103

8. Управління банківськими ризиками : навч. посіб. / Л.О. Примостка, П.М. Чуб, Г.Т. Карчева [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с.
9. Руда О.Л. Застава як одна із форм забезпечення повернення банківських позичок / О.Л.Руда // [Електронний ресурс] – Ефективна економіка. – 2014. – № 9. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
10. Руда О.Л. Формування фінансових ресурсів комерційними банками / О.Л. Руда // Сучасні тенденції в економіці та управлінні: новий погляд: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 14 – 15 березня 2014 року) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. У 2-х частинах. – Донецьк: ГО «СІЕУ», 2014. – Ч. 2. – С. 48 – 50
11. Русанов Ю.Ю. Роль и значение рисков в банковском финансовом менеджменте / Ю.Ю.Русанов // Финансы и кредит. – № 5. – 2004. – С. 52-57.
12. Заруцька О.П. Управління ризиками – провідний чинник фінансової стійкості вітчизняних банків / О.П. Заруцька // Фінанси України. – № 3. – 2006. С. 94-105.
13. Севрук В.Т. Банковские риски / В.Т. Севрук. – М. : "Дело ЛТД", 1994. – 72 с.
14. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, головна сторінка (Режим доступу) <http://www.fg.gov.ua/about>

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Pro systemu harantuvannia vkladiv fizychnykh osib // Zakon Ukrainy (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2012, № 50, st.564) / {Iz zminamy, vnesenymy zghidno iz Zakonamy № 5411-VI vid 02.10.2012, VVR, 2013, № 42, st.587 № 245-VII vid 16.05.2013, VVR, 2014, № 12, st.178 № 1197-VII vid 10.04.2014, VVR, 2014, № 24, st.883 № 1586-VII vid 04.07.2014, VVR, 2014, № 33, st.1162 № 78-VIII vid 28.12.2014, VVR, 2015, № 6, st.41 № 218-VIII vid 02.03.2015, VVR, 2015, № 17, st.122 № 629-VIII vid 16.07.2015, VVR, 2015, № 43, st.386 № 835-VIII vid 26.11.2015, VVR, 2016, № 2, st.17} // chynnyi, potochna redaktsiia — Redaktsiia vid 01.01.2016, pidstava 629-19, 835-19 // Ostannia redaktsiia vidbudetsia 01.07.2016, pidstava 629-19) (Rezhym dostupu) <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
2. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro rehuliuвання Natsionalnym bankom Ukrainy likvidnosti bankiv Ukrainy // Postanova Natsionalnoho banku Ukrainy vid 30.04.2009 r. № 259. (Rezhym dostupu) http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=1234.
3. Hroshovo-kredytна polityka v Ukraini / V.S. Stelmakh, A.O. Yepifanov, N.I. Hrebenyk, V.I. Mishchenko. – 2-he vyd. - K.: t-vo "Znannia", KOO, 2011. – 421 s.
4. Gagarin S.V. Mezhibankovskij kredit: dilingovye operacii na rynke "korotkih deneg" / S.V. Gagarin, YU.B. Nikol'skij, G.A. SHamaev. – M.: "Printlajn", 2011. – 208 s.
5. Korobova G.G. Bankovskoe delo / G.G. Korobova. – M.: YUrist, 2009. – 751 s.
6. Lakshina O.A. Central'nyj bank i mezhibankovskij kreditnyj rynek / O.A. Lakshina // Den'gi i kredit. – 2007. – № 4. – S. 40-48.
7. Martseniuk-Rozaronova O.V., Mandro O. NBU : yoho struktura ta funktsii v umovakh ekonomichnoi kryzy // Naukovo – populiarnyi zhurnal «Visnyk naukovtsia». - Mykolaiv. – 2011r. - № 3. – S. 100-103.

8. Upravlinnia bankivskymy ryzykamy : navch. posib. / L.O. Prymostka, P.M. Chub, H.T. Karcheva [ta in.]. – K. : KNEU, 2007. – 600 s.
9. Ruda O.L. Zastava yak odna iz form zabezpechennia povnennia bankivskykh pozychok / O.L.Ruda // [Elektronnyi resurs] – Efektyvna ekonomika. – 2014. – № 9. – Rezhym dostupu do zhurnalnu: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
10. Ruda O.L. Formuvannia finansovykh resursiv komertsiiinymy bankamy / O.L. Ruda // Suchasni tendentsii v ekonomitsi ta upravlinni: novyi pohliad: zbirnyk materialiv IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Donetsk, 14 – 15 bereznia 2014 roku) / Skhidnoukrainskyi instytut ekonomiky ta upravlinnia. U 2-kh chastynakh. – Donetsk: HO «SIEU», 2014. – Ch. 2. – S. 48 – 50.
11. Rusanov Iu.Iu. Rol y znachenyе ryskov v bankovskom fynansovom menedzhmente /Iu.Iu.Rusanov // Fynansy y kredyt. – № 5. – 2004. – S. 52-57.
12. Zarutska O.P. Upravlinnia ryzykamy – providnyi chynnyk finansovoi stiikosti vitchyznianyykh bankiv / O.P. Zarutska // Finansy Ukrainy. – № 3. – 2006. S. 94-105.
13. Sevruk V.T. Bankovskie riski / V.T. Sevruk. – M. : "Delo LTD", 1994. – 72 s.
14. Fond harantuvannia vkladiv fizychnyykh osib, holovna storinka (Rezhym dostupu) <http://www.fg.gov.ua/about>.

ANNOTATION

REFINANCING - OPERATIONS OF PROVIDING LOANS TO BANKS IN THE NATIONAL BANK ORDER

YANCHUK Volodymyr, Candidate of Agricultural Sciences, associate professor of the Department of Finance and Credit, Vinnytsia National Agrarian University (Vinnytsia)

BARDA Liudmyla, student of the Faculty of Economics, Vinnytsia National Agrarian University (Vinnytsia)

In the article the method of refinancing of commercial banks at the central bank is examined. Monitoring of the interest rate of banks refinancing by the National Bank of Ukraine for 24 years is done, its analysis is carried out. Interbank overnight rates and interest rates of NBU in dynamics are compared. The basic problems for the banking system in terms of micro- and macro- economic crisis in Ukraine are studied.

Based on the conducted studies the main directions of improvement of tools and mechanisms to regulate liquidity in the banking system, strengthening the role of economic liquidity ratios of the banking system are determined, it is recommended to introduce the practice of using intraday credit, especially in modern conditions due to the increased weight of payments and the amounts necessary for their regulation.

Key words: refinancing, National Bank, a commercial bank, credit, discount rate, a stabilization loan, the overnight interest rate, deposit.

Tabl. 2. Figure. 1. Lit. 14.

АННОТАЦИЯ
РЕФИНАНСИРОВАНИЕ - ОПЕРАЦИИ ПО ПРЕДОСТАВЛЕНИЮ
БАНКАМ КРЕДИТОВ В УСТАНОВЛЕННОМ
НАЦИОНАЛЬНЫМ БАНКОМ ПОРЯДКЕ

ЯНЧУК Владимир Иванович,
кандидат сельскохозяйственных наук,
доцент кафедры финансов и кредита
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)

БАРДА Людмила Викторовна,
студентка Экономического факультета,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)

В статье рассмотрена методика рефинансирования коммерческих банков в центральном банке. Сделан мониторинг процентных ставок рефинансирования банков Национальным банком Украины за 24 года, осуществлен их анализ. Сравнены межбанковские ставки овернайт и процентные ставки НБУ в динамике. Изучены основные проблемы для банковской системы в условиях микро- и макро-кризисных явлений в экономике Украины.

На основе проведенных исследований определены основные направления совершенствования инструментов и механизмов регулирования ликвидности банковской системы, усиление роли экономических нормативов ликвидности банковской системы, рекомендуется вводить в практику использование внутрисдневных кредитов, особенно в современных условиях в связи с увеличением массы платежей и сумм, необходимых для их регулирования.

Ключевые слова: рефинансирование, Национальный банк, коммерческий банк, кредит, учетная ставка, стабилизационный кредит, овернайт, процентная ставка, депозит.

Табл. 2. Рис. 1. Лит. 14.

Інформація про авторів

ЯНЧУК Володимир Іванович – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри фінансів та кредиту, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна,3, e-mail: yavin1966@i.ua)

БАРДА Людмила Вікторівна – студент, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна,3, e-mail: blond866@mail.ru)

YANCHUK Volodymyr - Candidate of Agricultural Sciences, associate professor of the Department of Finance and Credit, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnitsa, 3, Soniachna str., e-mail: yavin1966@i.ua).

BARDA Liudmyla – student, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnitsa, 3, Soniachna str., e-mail: blond866@mail.ru)

ЯНЧУК Владимир Иванович - кандидат сельскохозяйственных наук, доцент кафедры финансов и кредита, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г.. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: yavin1966@i.ua)

БАРДА Людмила Викторовна - студент, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: blond866@mail.ru)

